

Punkte	
Eksamihinne	
Aastahinne	
Teema nr	

PÕHIKOOLI LÕPUEKSAM

ÜHISKONNAÕPETUS

13. JUUNI 2017

Õpilase ees- ja perekonnanimi: _____

Isikukood: | | | | | | | | | | | | | | | |

Kool: _____

Maakond/linn: _____

MEELESPEA

1. Mõtle rahulikult, aega on 2 tundi ja 30 minutit.
2. Eksamitöö küsimustele vastamise järjekord vali ise.
3. Enne vastamist loe tähelepanelikult tööjuhendeid.
4. Vastamisel on lubatud kasutada põhiseadust.
5. Kirjuta vastused loetavalt ja üheselt mõistetavalt selleks ettenähtud kohtadele.
6. Kirjuta eksamitöö sinise või musta tindi või pastakaga. Harilikku pliiatsit kasutada ei ole lubatud.
7. Paranduste tegemisel tõmba vale vastus maha ja kirjuta selle asemele õige vastus.
8. Vastust üle kirjutada ega korrektuurpliiatsit või –linti kasutada ei ole lubatud.

I. ÜHISKOND JA SOTSIAALSED SUHTED (18 p)

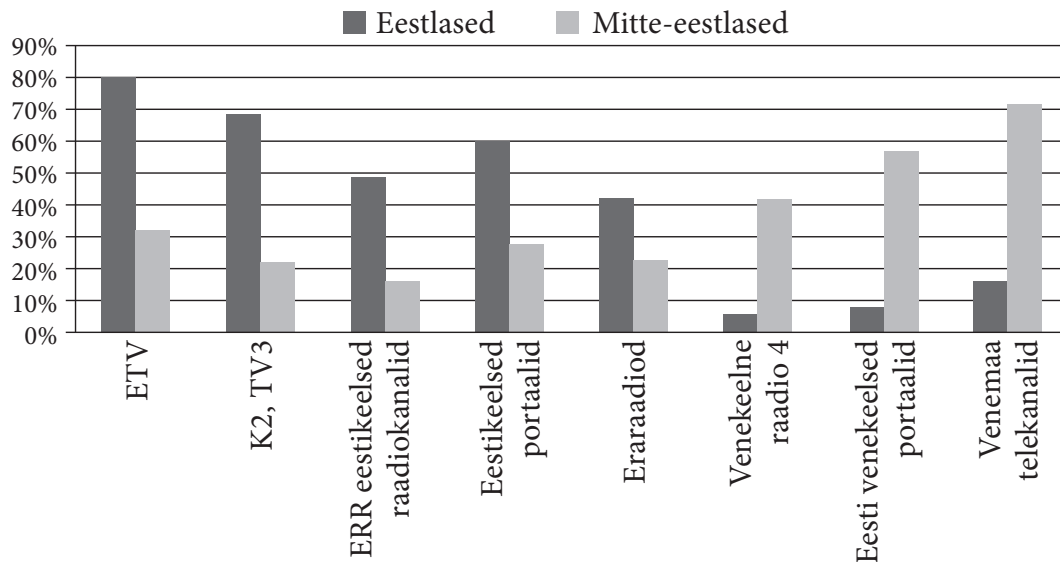
1. Meedia ja teabe kasutamine ning usaldusväärsus Eesti ühiskonnas. (4 p)
Vasta küsimustele diagrammil esitatud andmete ja oma teadmiste põhjal.

Täidab
hindaja

4 p

☐ ÜL 1

Infokanalite olulisus tarbimiseelistuste alusel

Allikas: <http://www.err.ee/files/ERR-arengukava%202016-2019.pdf>

- 1.1. Esita kaks järeldust eestlaste ja mitte-eestlaste infotarbimise kohta. 2 p

1) _____

2) _____

2 p ☐ 1

- 1.2. Kas sinu arvates peaks Eesti riik rahastama riiklike infokanalite kaudu teabe vahendamist venekeelsele elanikkonnale? Märki sobiv variant plussiga (+) ja põhjenda oma seisukohta. 1 p

Jah ☐

Ei ☐

Põhjendus: _____

1 p ☐ 2

- 1.3. Kas sinu arvates peaks avalik-õiguslik meedia pöörama enam tähelepanu päevakohaste küsimuste analüüsimisele ja informeerimisele või meelelahutusele? Märki sobiv variant plussiga (+) ja põhjenda oma seisukohta. 1 p

Informeerimisele ☐

Meelelahutusele ☐

Põhjendus: _____

1 p ☐ 3

2. Ühiskonna sotsiaalne struktuur ja sidusus: rahvussuhted Eestis. (5 p)

Vasta küsimustele allika ja oma teadmiste põhjal.

Rahvussuhted Eestis

Sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll viis 2016. aasta jaanuaris läbi avaliku arvamuse uuringu, mis käsitleb Eesti elanike igapäevaelu, hoiakuid ja rahvussuhteid puudutavaid teemasid.

- 44% küsitletutest sooviks töötada kollektiivis, kus on nii vene- kui ka eestikeelsed inimesed, ja 40% jaoks ei ole töökollektiivi rahvuskooresseis oluline. Vene rahvusest inimeste seas on rohkem neid, kes sooviksid töötada mõlemakeelses keskkonnas (58%), eestlaste hulgas aga neid, kelle jaoks ei ole kollektiivi keeleline kooresseis oluline (42%). Kui need kaks kategooriat koondada, näeme, et 80% eestlastest ja 93% mitte-eestlastest on avatud töötamisele kakskeelses keskkonnas.
- Sarnaselt eelistaks 42% elada majas, kus naabriteks on nii eesti- kui venekeelsed inimesed ning 38% jaoks ei ole oluline, millist keelt nende naabrid kõnelevad. Siingi on mitte-eestlaste seas enam neid, kes tahaksid elada kakskeelses majas (59%), samas kui suure hulga eestlaste jaoks ei ole naabruskonnas räägitav keel oluline (40%). Need kaks kategooriat kokku liites ilmneb, et 73% eestlastest ja 94% mitte-eestlastest on valmis elama kakskeelses keskkonnas.
- Märksa kehvem on aga suhtumine pagulastesse: vaid 5% pooldaks seda, kui nende naabriteks oleksid pagulased. 18% jääks erapooletule seisukohale ning 74% oleks sellele vastu. Seejuures väljendavad muust rahvusest vastajad pagulastele suuremat vastuseisu: 82% mitte-eestlastest ja 71% eestlastest oleks vastu nende naabruses elamisele. Erinevatest vähemusrühmadest on suhtumine kõige skeptilisem mustlastesse (84% oleks vastu nende naabruses elamisele).

Allikas: <http://www.saarpoll.ee/print.php?lang=est&news=61>

2.1. Leia allikast kaks fakti, mis viitavad Eesti ühiskonna sidususele ehk suutlikkusele kindlustada ühtsus ning oma liikmete võrdsus ja heaolu. 2 p

1) _____

2) _____

2 p

2.2. Leia allikast üks fakt, mis viitab sellele, et Eesti ühiskonnas on sallivusega probleeme. 1 p

1 p

2.3. Leia allikast kaks fakti, mis näitavad mitte-eestlaste huvi Eesti ühiskonna vastu ja valmisolekut lõimumiseks. 2 p

1) _____

2) _____

2 p

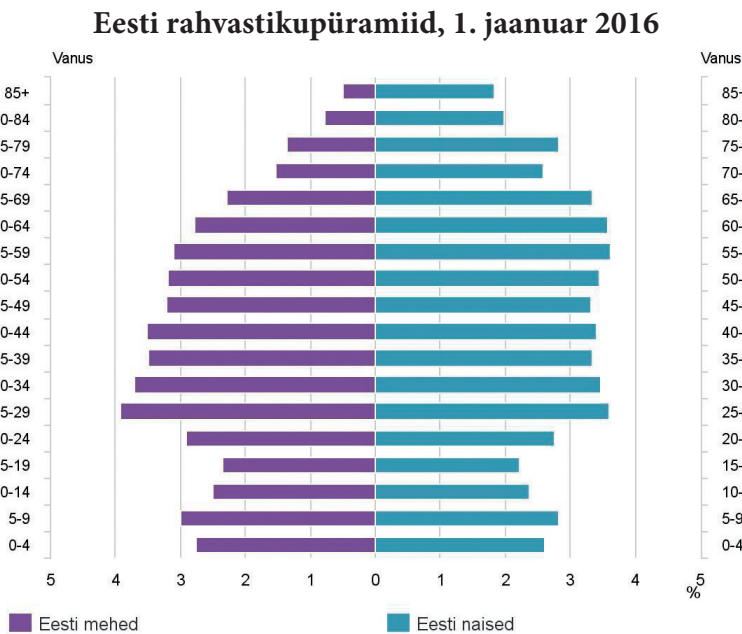
Täidab
hindaja

5 p

ÜL 2

3. Eesti rahvastikupüramiid. (4 p)

Vasta küsimustele rahvastikupüramiidis esitatud andmete ja oma teadmiste põhjal.

Allikas: Statistikaamet

Täidab
hindaja

4 p

ÜL 3

3.1. Mis andmeid kajastab rahvastikupüramiid? Nimeta üks. 1 p

1 p 7

3.2. Mis vanuserühmas on mehi kõige rohkem? 1 p

1 p 8

3.3. Mis vanuserühmas on naisi kõige vähem? 1 p

1 p 9

3.4. Nimeta üks Eesti ühiskonna tulevikuprobleem, lähtudes rahvastikupüramiidi andmetest. 1 p

1 p 10

4. Ühiskonna institutsionaalne struktuur – avalik sektor, erasektor, kolmas sektor. (5 p)

Vasta küsimustele teksti ja oma teadmiste põhjal.

Rimi kaupluse müüjal Mardil lõppes ID-kaardi kehtivuse tähtaeg. Tööst vabal ajal pöördus ta uue ID-kaardi taotlemiseks Politsei- ja Piirivalveametisse, kus tema taotluse vaatas läbi ametnik Lea. Pärast taotluse esitamist läks Mart oma sõbra Kevini kutsel Tallinna loomaaeda. Kevin on MTÜ Tallinna Loomaaia Sõprade Seltsi juhatuse esimees, kelle igapäevane töö on aidata ja toetada Tallinna loomaaia arengut, tutvustada loomade-lindude elu ning nende kaitset ja harida inimesi loodushoiu alal. Mart osales Kevini kutsel Tallinna loomaaia koristamistalgutel.

5 p

ÜL 4

4.1. Millises ühiskonna sektoris töötab Mart? 1 p

1 p 11

4.2. Millises ühiskonna sektoris töötab Lea? 1 p

1 p 12

4.3. Millises ühiskonna sektoris töötab Kevin? 1 p

4.4. Tõesta ühe näite abil, et Mart on aktiivne kodanikuühiskonna liige. 1 p

4.5. Milline tekstis nimetatud organisatsioonidest on avaliku sektori asutus? 1 p

Täidab
hindaja

1 p 13

1 p 14

1 p 15

II. DEMOKRAATIA JA VALITSEMINE (22 p)

1. Noored ja poliitilised õigused. (2 p)

Vasta küsimustele teksti ja oma teadmiste põhjal.

Õiguskantsleri asetäitja-nõuniku Nele Parresti tervituskõne noorteparlamendi istungil Riigikogus 5. detsembril 2014.

„Teie arvamus on oluline juba täna. Teie lapse- ja noorpõlve ei tunne keegi teist paremini ja ei saa selle üle otsustada ilma teieta. Olete parimad eksperdid ses osas, mis teile rõõmu või muret valmistab. Jagage julgelt oma kogemusi! Teie vaatenurk probleemidele võib küll erineda vanemate inimeste omast, aga seda väärtuslikum ta on. ...“

Allikas: <http://oiguskantsler.ee/et/nele-parrest-kone-noorteparlamendi-istungil-riigikogus>

2 p
 ÜL 1

1.1. Mis ülesannet täidab põhiseaduslik institutsioon, kus töötab Nele Parrest? Nimeta peamine ülesanne. 1 p

1 p 16

1.2. Kas sinu arvates alla 18-aastased noored peaksid osalema poliitikas? Märki sobiv variant plussiga (+) ja põhjenda oma arvamust näite abil. 1 p

Jah

Ei

Põhjendus: _____

1 p 17

2. Vabariigi President. (3 p)

2.1. Nimeta üks nõue, mis on esitatud põhiseaduses Eesti Vabariigi Presidendi kandidaadile. 1 p

Täidab
hindaja

3 p

ÜL 2

2.2. Milline on sinu arvates presidendi roll ühiskonnas? Vali sobivaim väide ja selgita seda põhiseadusele ning oma teadmistele toetudes. 1 p

1 p

18

- 1) presidendi tegevusest sõltub ühiskonna heaolu ja majanduskasv
- 2) presidendi tegevusest sõltub Eesti maine maailmas ja suhted teiste riikidega
- 3) president mõjutab Eesti julgeolekupoliitikat

Väide nr _____

Selgitus: _____

1 p

19

2.3. Kes on ametis olev Eesti Vabariigi president? Kirjuta ees- ja perekonnanimi. 1 p

1 p

20

3. Kohalikud omavalitsused. (3 p)

3 p

ÜL 3

3.1. Mis valimised toimuvad Eestis 2017. aasta oktoobris? Märki õige vastuse ette pluss (+). 1 p

☐
☐
☐
☐

linna/valla volikogude

Riigikogu

Euroopa Parlamendi

linna-/vallavalitsuse

1 p

21

3.2. Mis vanusest alates saavad noored osaleda järgmistel kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel? 1 p

1 p

22

3.3. Kuidas saavad elanikud, sh noored mõjutada kohaliku omavalitsuse elu? Too üks näide. 1 p

1 p

23

SA INNOVE

4. Reklaam. Valimisreklaam. (4 p)

Vasta küsimustele reklaamplakatite¹ toel ja oma teadmiste põhjal.

Täidab
hindaja

4 p

☐ ÜL 4

4.1. Valimisreklaam ja sotsiaalreklaam on erinevad. Nimeta mõlema kohta üks neid eristav tunnus. 2 p

Valimisreklaam _____

1 p ☐ 24

Sotsiaalreklaam _____

1 p ☐ 25

4.2. Kas sinu arvates on valimisreklaam ühiskonnale vajalik? Märki sobiv variant plussiga (+) ja põhjenda valikut. 1 p

Jah ☐

Ei ☐

Põhjendus: _____

1 p ☐ 26

4.3. Vaatamata ulatuslikule reklaamile on valimisaktiivsus Eestis madal (näiteks viimastel Riigikogu valimistel 64%). Millega võib seda seletada? 1 p

1 p ☐ 27

¹ Plakatite allikad:

https://i.ytimg.com/vi/_U9kxqsWgqk/maxresdefault.jpg

<http://ole.ee/wp-content/uploads/2015/04/ron2015-bussiootepaviljon02-print-coated-demo.jpg>

https://marjamaa.kovtp.ee/documents/380086/732944/TAI_juurvili.+Paprika..jpg/94946111-9611-4b42-a39d-885cee5bcd2e?t=1428393382376

<http://static.err.ee/gridfs/2EA795ACCEEDF025B412A4BE5721A4A0A5439E248FC7039BD60749A56174A43B.jpg?width=1920>

5. Euroopa Parlamendi valimised Eestis. (5 p)
Vasta küsimustele allikate ja oma teadmiste põhjal.

Täidab
hindaja

5 p

ÜL 5

Euroopa Parlamendi valimised 2014. aastal

Euroopa Liidus keskmiselt osales europarlamenti valimistel 43,11 protsenti valijatest. Eestis käis eelmistel, viis aastat tagasi peetud valimistel hääletamas 43,9 ja 2004. aastal 26,8 protsenti valijatest.

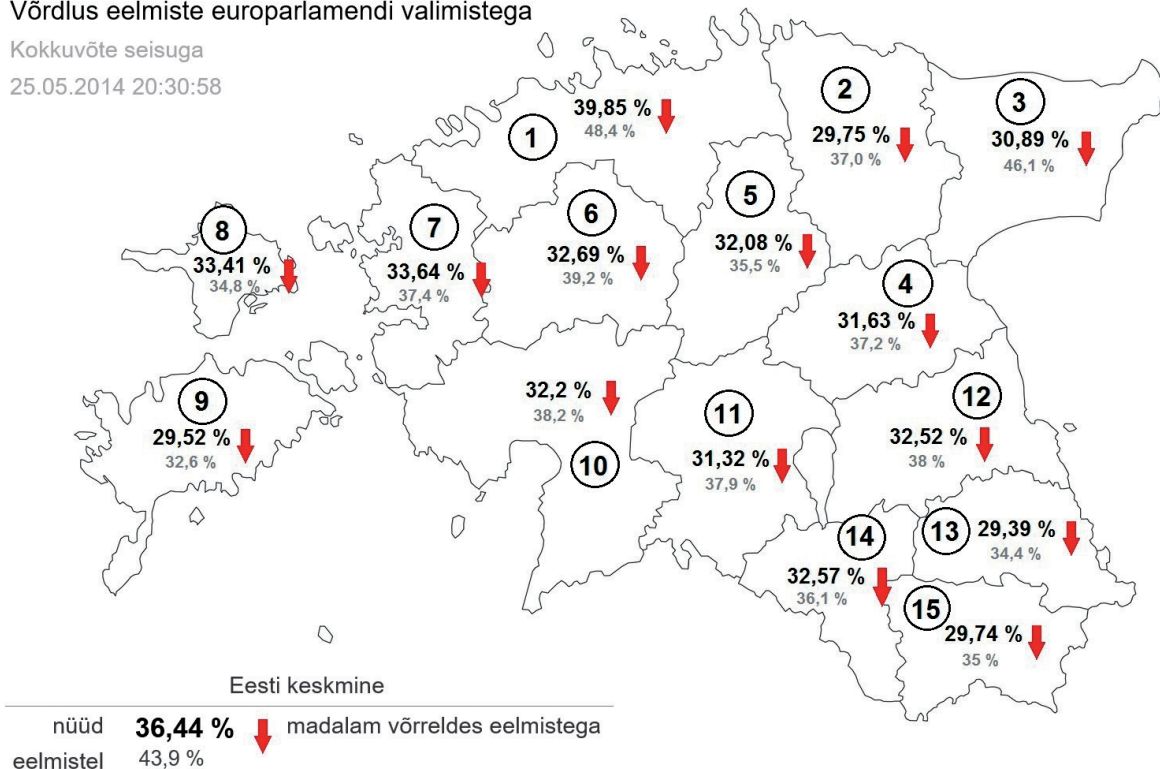
Allikas: <http://poliitika.postimees.ee/2805908/eestis-kais-haaletamas-36-4-protsenti-valijatest>

Osavõtt maakonniti

Võrdlus eelmiste europarlamenti valimistega

Kokkuvõte seisuga

25.05.2014 20:30:58

Allikas: erakogu

- 5.1. Mis aastal toimusid Eestis esimest korda Euroopa Parlamendi valimised? 1 p

1 p 28

- 5.2. Kui suur oli viimastel Euroopa Parlamendi valimistel Eestis keskmine osalusprotsent? 1 p

1 p 29

- 5.3. Mis maakonnas oli viimastel Euroopa Parlamendi valimistel valimisaktiivsus kõige kõrgem?
Kirjuta kaardil märgitud maakonna number ja maakonna nimi. 1 p

Number kaardil: _____

Maakond: _____

1 p 30

- 5.4. Mis maakonnas oli viimastel Euroopa Parlamendi valimistel valimisaktiivsus kõige madalam?
Kirjuta kaardil märgitud maakonna number ja maakonna nimi. 1 p

Number kaardil: _____

Maakond: _____

1 p 31

5.5. Nimeta peale Euroopa Liidu veel üks rahvusvaheline organisatsioon, mille liige Eesti on. 1 p

Täidab
hindaja

1 p 32

6. Põhiseadus Eesti Vabariigi valitsemisest. Vasta oma teadmiste ja põhiseaduse abil. (5 p)

5 p
 ÜL 6

6.1. Kes on Eestis kõrgeima riigivõimu kandja? 1 p

1 p 33

6.2. Täida tabel. 4 p

Põhiseadusliku institutsiooni ülesanne	Põhiseaduslik institutsioon
Kontrollib riigi vara kasutamist ja säilimist.	
Korraldab seaduste, Riigikogu otsuste ja Vabariigi Presidendi aktide täitmist.	
Võtab vastu seadusi ja otsuseid ning otsustab rahvahääletuse korraldamise.	
Kuulutab välja Riigikogu korralised ja erakorralised valimised.	

1 p 34

1 p 35

1 p 36

1 p 37

III. KODANIKUÜHISKOND (11 p)

1. Vabatahtlik tegevus. (4 p)

4 p
 ÜL 1

1.1. Vabatahtliku tegevuse tunnused. 1 p

Üheks vabatahtliku tegevuse tunnuseks on tegutsemine väljaspool oma kodu ja perekonda. Teine tunnus on tegutsemine ühiskonna hüvanguks. Nimeta kolmas tunnus.

1 p 38

1.2. Too kaks näidet vabatahtliku tegevuse kohta, milles saaksid ka sina osaleda. 2 p

- 1) _____
- 2) _____

2 p 39

1.3. Too üks näide, miks on vabatahtlikuna tegutsemine inimesele kasulik. 1 p

1 p 40

2. Kodanikuühiskond. (3 p)

2.1. Seleta mõisted. 2 p

1) vabaühendus e mittetulundusühing – _____

2) kodanikualgatus – _____

2.2. Tõenda, et osalemine õpilasomavalitsuse töös on näide kodanikuosalusest. 1 p

3. Mittetulundusühendused. (4 p)

3.1. Tähista tabelis plussiga (+) ühendused jm, mis kuuluvad mittetulundusühenduste hulka, ning miinusega (–) need, mis ei kuulu. 3 p (6–7 õiget 3 p, 4–5 õiget 2 p, 2–3 õiget 1 p)

	+/-
Tallinna Linnavalitsus	
Selts Eesti Vetelpääste	
Eesti Looduskaitse Selts	
Tervise Abi OÜ	
MTÜ Tallinna Naiste Kriisikodu	
Korteriühistu	
Politsei- ja Piirivalveamet	

3.2. Vali üks mittetulundusühendus ja põhjenda, miks on selle tegevus inimestele ja ühiskonnale vajalik. 1 p

Mittetulundusühendus: _____

Põhjendus: _____

Täidab
hindaja

3 p

☐ ÜL 2

1 p ☐ 41

1 p ☐ 42

1 p ☐ 43

4 p

☐ ÜL 3

3 p ☐ 44

1 p ☐ 45

IV. MAJANDUS (14 p)

1. Naised ja mehed tööturul. Brutopalk. (5 p)

1.1. Vasta küsimustele allika põhjal.

Täistööajaga töötajate brutokuutöötasu Eestis, oktoober 2014

	Keskmine brutokuutöötasu, mehed	Keskmine brutokuutöötasu, naised	Naiste brutotöötasu osakaal meeste brutotöötasust (%)
Ametite rühmad kokku	1192	896	75
Juhid	1633	1376	84
Tippspetsialistid	1685	1164	69
Tehnikud ja keskastme spetsialistid	1360	1001	73
Ametnikud	1053	825	78
Teenindus- ja müügitöötajad	802	608	76
Põllumajanduse, metsanduse, jahinduse ja kalanduse oskustöötajad	881	795	90
Oskustöötajad ja käsitöölised	1033	709	69
Seadme- ja masinaoperaatorid ning koostajad	969	768	79
Lihttöölised	770	554	72

Allikas: Statistikaamet

- 1) Nimeta üks järeldus meeste ja naiste brutokuutöötasu kohta kõikide ametite rühmade töötasude põhjal. 1 p

- 2) Kas meeste ja naiste palgaerinevus on suurem juhtidel või lihttöölistel? Tähista õige vastus plussiga (+). 1 p

juhtidel

lihttöölistel

- 3) Mis ametite rühmas saavad kõige rohkem palka naised ja mis rühmas mehed? 2 p

a) Naised: _____

b) Mehed: _____

- 1.2. Selgita, mille poolest erineb brutopalk netopalgast. 1 p

Täidab
hindaja

5 p

ÜL 1

1 p

1 p

2 p

1 p

2. Riiklikud ja kohalikud maksud. (3 p) (iga õige vastus 1 p)

Vali õige vastusevariant ja märgi selle ette pluss (+).

1) kohalike maksude kehtestamise otsustab

☐	riigikogu
☐	linna- või vallavolikogu
☐	vabariigi valitsus
☐	linna- või vallavalitsus

2) kohalik maks on

☐	raskeveokimaks
☐	maamaks
☐	parkimistasu
☐	hasartmängumaks

3) riiklikest maksudest ei ole tarbimismaks, vaid on otsene maks

☐	käibemaks
☐	tulumaks
☐	aktsiis
☐	tollimaks

3. Noored ja tööturg. (6 p)

Vasta küsimustele allika ja oma teadmiste põhjal.

Ministeerium soovib suurendada alaealiste juurdepääsu tööturule

Sotsiaalministeerium saatis kooskõlastamisele töölepingu seaduse muutmise seaduse eelnõu, millega võimaldatakse 15–17-aastastele noortele pikemat tööaega ja kaotatakse alaealistele lubatud tööde nimekiri.

Tervise- ja tööministri Jevgeni Ossinovski sõnul soovitakse muudatustega parandada alaealiste töölesaamise võimalusi. Kehtiv alaealiste töötingimuste regulatsioon ei tee alaealiste töölevõtmist tööandjale atraktiivseks. Samas oli 15–24-aastaste töötuse määr eelmisel aastal 13,1 protsenti, mis on üldisest töötuse määrast poole suurem.

Minister leiab, et noorte tööleasumine peab olema tulevikus lihtsam, uue seaduseelnõuga soovitakse vähendada aga ebamõistlikke piiranguid alaealiste töötamisele.

Plaanitavad muudatused puudutavad eelkõige mittekoolikohustuslikke 15–17-aastasi noori /.../

Samuti ei ole 13-14-aastase alaealisega töölepingu sõlmimiseks vaja enam taotleda tööinspektsiooni luba. Samas antakse tööinspektsioonile pädevus hinnata töö tegemiseks sõlmitud lepingu sisu, et tuvastada, kas tegemist on töösuhtega. Nii tagatakse töötajatele tööelus parem kaitse. /.../

Allikas: <http://sakala.postimees.ee/3837631/ministeerium-soovib-suurendada-alaealiste-juurdepaasu-tooturule>

Täidab
hindaja

3 p

☐ ÜL 2

1 p

☐ 50

1 p

☐ 51

1 p

☐ 52

6 p

☐ ÜL 3

SA INNOVE

3.1. Nimeta kaks peamist muudatust, mida plaanitakse seoses alaealiste juurdepääsuga tööturule töölepingu seadusesse sisse viia. 2 p

1) _____

2) _____

Täidab
hindaja

2 p 53

3.2. Mis on sinu hinnangul töölepingu seaduse muudatusettepanekute põhjus? 1 p

1 p 54

3.3. Millist noorte vanuserühma plaanitavad seadusemuudatused eelkõige puudutavad? 1 p

1 p 55

3.4. Kui suur oli 2015. aastal 15–24-aastaste noorte töötuse määr? 1 p

1 p 56

3.5. Miks on töötute noorte suur arv riigi jaoks lahendamist vajav probleem? Nimeta üks põhjus. 1 p

1 p 57

V. ARVAMUSLUGU (10 p)

Täidab
hindaja

10 p

Vali kolmest teemast üks ja kirjuta arvamislugu. Vastamisel kasuta ära kõik märksõnad, ava nende sisu ja lisa vähemalt kaks asjakohast näidet. Arvamislugu peab moodustama seotud terviku, järgima õigekirjareegleid ning peegeldama sinu seisukohta või hinnangut käsitletava teema kohta. Märksõnade kasutamise järjekord vali ise.

1. Nii hoiame ja säästame oma keskkonda

Märksõnad: taaskasutus, tuule- ja päikeseenergia, vastutus, säästmine, tarbijakäitumine

2. Põhiseaduslikud õigused ja vabadused on minu karjäärivaliku toetajad

Märksõnad: õigus haridusele, liikumisvabadus, sõna- ja mõttevabadus, õigus eneseteostusele, õigus tööle

3. Ausast maksumaksmisest võidab riik ja riigi elanikud

Märksõnad: riigieelarve tulud ja kulud, ümbrikupalk, ühishüved, turvalisus, toimetulek

Hindamine

1 p – tekst on tervik

1 p – stiil ja õigekiri on korrektsed

1 p – esitatud on isiklik arvamus/järeldus/hinnang

1 p – esitatud on üks teemakohane näide; 2 p – esitatud on kaks teemakohast näidet

1 p – avatud on ühe märksõna sisu; 2 p – avatud on kahe märksõna sisu; 3 p – avatud on kolme märksõna sisu; 4 p – avatud on nelja märksõna sisu; 5 p – avatud on viie märksõna sisu

Hindajale:

Tekst on seotud
tervik

1 p

Stiil ja õigekiri
on korrektsed

1 p

Esitatud on isiklik
arvamus/järeldus

1 p

Kasutatud on
kahte näidet

2 p

Märksõnade kasutamine õiges kontekstis

5 p

MÄRKMED:

